

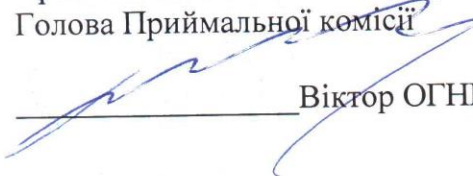
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 6 від 31.03.2020 року

Голова Приймальної комісії

Віктор ОГНЕВ'ЮК

Програма

фахового випробування зі спеціальної педагогіки та психології

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

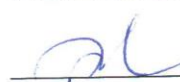
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

Освітня програма: 016.00.01 Логопедія

На основі: освітнього ступеня бакалавр, освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст, спеціаліст, здобутого за іншою спеціальністю

ПОГОДЖЕНО

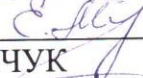
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

 Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Протокол № 4 від 04.03.2020 р.

Зав.кафедри
Олена МАРТИНЧУК

Київ 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Правил прийому до Київського університету імені Бориса Грінченка у 2020 році абітурієнти при вступі на навчання за першим (бакалаврським) рівнем на основі вже здобутого рівня з інших напрямів та спеціальностей проходять фахове випробування.

Програма фахового випробування спрямована на відбір фахівців, у яких рівень сформованості загальних і фахових компетентностей дозволить оволодіти бакалаврською програмою за освітньою програмою «Логопедія».

Можливість отримання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою «Логопедія» базується на визначенні вже здобутого рівня знань з основних дисциплін, які вивчаються на першому курсі студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта у Київському університеті імені Бориса Грінченка.

На фахове випробування виноситься зміст наступних навчальних дисциплін:

- ✓ «Загальна педагогіка»,
- ✓ «Спеціальна педагогіка з історією»,
- ✓ «Загальна та вікова психологія»,
- ✓ Логопедія (вступ до логопедії, дислалія).

Студенти, які виявили бажання опанувати освітню програму «Логопедія», починаючи з 2 курсу, повинні мати достатньо високий рівень теоретичних знань з вищезазначених обов'язкових дисциплін навчального плану, спрямованих на формування фахових компетентностей.

Форма проведення – усна.

Кількість питань у білеті – 3.

Тривалість підготовки – 30 хв.

Критерії оцінювання: завдання оцінюється за 200 бальною шкалою.

Критерії оцінювання знань вступників

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, в рамках філософії, як самостійної науки. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки (навчання, виховання, розвиток, освіта, особистість). Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка загальна в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та навчальними дисциплінами.

Освіта як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Мета освіти. Засади, на яких ґрунтується освіта в Україні: гуманізм, демократія, національна свідомість, взаємоповага між націями і народами. Система освіти в Україні. Концепція Нової української школи.

Основні принципи освіти в Україні: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями; незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Інновації в освіті. Типологія інновацій: інновації у змісті освіти (оновлення змісту навчальних програм, підручників, посібників тощо); інновації в технології навчання та виховання (оновлення методик викладання та взаємодії у виховному процесі); інновації в організації педагогічного процесу (оновлення форм і засобів здійснення навчально-виховного процесу); інновації в управлінні освітою (оновлення структури, організації і керівництва освітніми закладами); інновації в освітній екології (архітектурне планування освітніх закладів, використання будівельних матеріалів, інтер'єр приміщень тощо).

Сутність педагогічного процесу. Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу. Взаємозв'язок виховання, навчання, розвитку, освіти з умовами, формами, методами їх здійснення. Структурні компоненти педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу: підготовчий (цілепокладання, діагностика умов, прогнозування досягнень, проектування та планування розвитку процесу); основний (педагогічна взаємодія, використання методів, засобів та форм, стимулювання, регулювання та коригування діяльності); заключний (аналіз і самоаналіз діяльності, виявлення помилок і їх усунення, оцінювання діяльності).

Навчання як процес особистісного розвитку вихованця та його дослідження в дидактиці. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і

розвиток. Об'єкт і предмет сучасної дидактики. Сутність і завдання дидактики. Категорії дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками.

Сутність навчання, його методологічна основа. Функції навчання. Структура навчального процесу: цільовий, мотиваційний, змістово-операційний, контрольно-регулюючий, оціночно-результативний компоненти. Поняття про правила та принципи навчання. Класифікація принципів навчання. Змістова характеристика основних принципів навчання.

Дидактичні системи, їх характеристика (дидактична система Й. Гербарта, Д. Дьюї, Д. Брунера (нова дидактика), сучасна дидактична система). Види навчання (догматичне навчання, пояснювальне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання, модульне навчання, комп'ютерне навчання). Типи навчання (догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий, програмоване навчання, модульна система навчання). Системи навчання (індивідуально-групова, взаємного навчання, диференційоване навчання, бригадне навчання та ін.).

Сучасні теорії навчання (розвивальне, особистісно-орієнтоване тощо).

Виховання як спеціально організована діяльність щодо досягнення мети освіти. Концепція виховання дітей та молоді у системі національного виховання. Концепція національного виховання студентської молоді. Сутність особистості в гуманістичній концепції виховання. Напрями, типи і види виховання.

Виховання у цілісному педагогічному процесі. Виховання (широкий соціальний аспект, вузький соціальний аспект, широкий педагогічний аспект, вузький педагогічний аспект). Процес виховання, його специфіка. Ідеали виховання. Загальнолюдські цінності як основа ідеалів виховання. Цінності сучасної молоді. Цінності і мета виховання. Завдання виховання у сучасному суспільстві. Виховання як соціалізація. Фактори соціалізації (макро-, мезо-, мікрофактори).

Основні закономірності процесу виховання. Компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікації методів навчання. Традиційна класифікація методів навчання (за джерелом знань): словесні, наочні, практичні, робота з книгою, відеометод. Класифікація методів за типом (характером) пізнавальної діяльності (за І.Я. Лернером, М.М. Скаткіним): пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний, проблемного викладу, частково пошуковий (евристичний), дослідницький. Класифікація методів навчання за Ю.К. Бабанським: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальною діяльністю. Засоби навчання. Функції методів навчання:

навчальна, розвивальна, виховна, мотиваційна, контрольна-корекційна. Вибір методів навчання.

Форми організації навчання, їх становлення, характеристика. Загальні форми організації навчання: за кількістю учнів (фронтальні, групові, індивідуальні); за місцем навчання (шкільні, позашкільні); за дидактичною метою (форми теоретичного навчання, форми практичного навчання, форми трудового навчання, форми змішаного навчання); за тривалістю (класичний урок, спарені уроки, спарені скорочені уроки, уроки-модулі). Спеціальні форми організації навчання: урок, семінар, лекція, консультація, факультатив, домашнє завдання, додаткове заняття, залік, екзамен.

Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків (за В.О. Оніщуком): набуття нових знань, формування нових умінь, узагальнення і систематизація вивченого, контролю і корекції знань і умінь, практичного застосування знань і умінь, комбінований; їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Організаційні форми виховної роботи. Позакласна та позашкільна виховна робота: характеристика, принципи організації. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Добір оптимальних форм і методів навчання і виховання.

Форми організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Рекомендована література

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 445 с.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007. – 656 с.
3. Максименко В.П. Дидактика: курс лекцій / В.П. Максименко. Хмельницький : ХМЦНП, 2013. – 223 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Кол-в авторів: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Кобернік, В. Ковтунець та ін. – К., 2016. – 33 с.
5. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
6. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб./Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко; За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ

Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки про навчання, виховання і розвиток осіб з особливими освітніми потребами. Об'єкт, предмет, мета і завдання спеціальної педагогіки як науки. Зв'язок спеціальної

педагогіки з іншими науками. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедагогіка, психокорекційна педагогіка, ортопедагогіка, аутизмпедагогіка).

Сучасна термінологія в умовах оновленої гуманістичної парадигми спеціальної педагогіки. Основні поняття спеціальної педагогіки (порушення, дизонтогенез, корекція, компенсація, соціалізація, абілітація та реабілітація, корекційно-розвиткові послуги, корекційно-компенсаторна робота, корекційна спрямованість навчання; особливі освітні потреби, особи з особливими освітніми потребами, підтримка, супровід, раннє втручання, стратегії втручання тощо).

Теоретичні засади спеціальної педагогіки (дефектології). Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для становлення і розвитку спеціальної педагогіки (дефектології). Концепція про культурно-історичне походження психіки та формування вищих психічних функцій, концепція про загальні та специфічні закономірності психічного розвитку в нормі та патології, концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.

Періодизація еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з порушеннями психофізичного розвитку; етапи становлення і розвитку національних систем спеціальної освіти (за періодизацією М.М. Малофєєва).

Етапи розвитку освіти дітей з особливими потребами за часів незалежності України (за періодизацією О.М. Таранченко). Соціокультурний контекст змін в освіті осіб з особливими потребами в Україні. Сучасний період розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами. Трансформаційні зміни спеціальної освіти в Україні.

Загальна характеристика порушень слуху. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями слуху. Система освіти дітей з порушеннями слуху.

Загальна характеристика порушень зору. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями зору. Система освіти дітей з порушеннями зору.

Загальна характеристика ментальних порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями інтелектуального розвитку. Система освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Загальне поняття про граничні форми інтелектуального порушення і затримку темпу психічного розвитку. Типологія затримок психічного розвитку (класифікація К.С. Лебединської). Психолого-педагогічна характеристика дітей з труднощами у навчанні. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям з труднощами у навчанні.

Поняття про синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ). Причини виникнення СДУГ. Ознаки СДУГ: зниження уваги, гіперактивність

та імпульсивність. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб зі СДУГ. Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми зі СДУГ.

Загальна характеристика мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Система логопедичної допомоги і закладів освіти для дітей з мовленнєвими порушеннями.

Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями опорно-рухового апарату. Система освіти дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Загальна характеристика розладів аутистичного спектра. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб з розладами аутистичного спектра. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям з розладами аутистичного спектра. Система освіти дітей з розладами аутистичного спектра. Можливості розвитку, освіти і соціалізації аутичних осіб.

Поняття про складні та множинні порушення. Загальна характеристика дітей зі складними та множинними порушеннями. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям зі складними та множинними порушеннями.

Рекомендована література

1. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
2. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / О. В. Мартинчук, І. М. Маруненко, К. В. Луцько та ін.; за заг. ред. О.В. Мартинчук. К. : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. 364 с.
3. Специальная педагогика / Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.; под ред. Н.М. Назаровой. М. : Академия, 2010. 400с.
4. Специальная педагогика : в 3 т. : учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 1: История специальной педагогики / Г.Н. Пенин, Н.М. Назарова. М.: Академия, 2007. 352 с.
5. Специальная педагогика : в 3 т. : учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 2: Общие основы специальной педагогики / Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Т.Г. Богданов, С.А. Морозов. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 352 с.
6. Специальная педагогика: в 3 т.: учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 3: Педагогические системы специального образования / Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Л.В. Андреева и др. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 400 с.

Психологія як наука та навчальна дисципліна. Огляд історії виникнення та становлення психології. Зміст міфологічного, філософського і наукового етапів розвитку психології. Предмет та завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Джерела психологічних знань. Місце психології в системі науки. Поняття психіки, її функції та структура.

Філософські та фізіологічні питання психології. Основні філософські питання в контексті їх психологічного тлумачення. Ідеалізм та матеріалізм про походження психіки та матерії. Проблема можливості та адекватності пізнання людиною світу та себе. Суть теорії психічного відображення. Особливості психічного відображення людини. Фізіологічні основи психічної діяльності. ВНД як основа функціонування психіки.

Поняття свідомості, диференціація понять психіки та свідомості. Зміст ідеалістичного та матеріалістичного тлумачення поняття «свідомість». Пізнавальна, регулятивна, рефлексивна, прогностична, комунікативна, креативна функції свідомості. Структура свідомості, її релятивний характер. Зміст та вияви компонентів свідомості – знань, цілеспрямованості діяльності, ставлень, самосвідомості. Рівні вияву психіки людини. Диференціація свідомих та неусвідомлюваних аспектів психіки людини. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості.

Поняття про психічні стани, їх ознаки. Увага як стан свідомості, її функції та фізіологічні основи. Види уваги за спрямованістю та активністю свідомості. Статичні та динамічні властивості уваги. Проблема неувважності, її причини та способи подолання.

Поняття про чуттєвий рівень пізнання людиною дійсності. Відчуття як базовий пізнавальний процес. Зміст пізнавальної, орієнтувальної й захисної функцій відчуттів. Поняття сенсорної депривації. Робота аналізаторів – фізіологічна основа відчуттів. Класифікація видів відчуттів і їх характеристика. Явище взаємодії відчуттів. Основні сенсорні властивості людини.

Поняття про пам'ять як пізнавальний процес, її роль в психічній діяльності людини. Наукові підходи до визначення механізмів роботи пам'яті – психологічні та фізіологічні теорії мнемічної діяльності. Класифікація видів пам'яті за об'єктом, тривалістю збереження матеріалу, активністю свідомості. Процеси пам'яті, їх функції та механізми роботи. Мнемічні якості людини.

Поняття про раціональний рівень пізнання. Мислення як пізнавальний процес, його специфіка та функції. Опосередкований та узагальнений характер мислительної діяльності людини. Фізіологічні основи мислення. Поняття про види, форми та операції мислення. Характеристика простих та складних операцій мислення людини. Види мислення: альтернативні класифікації. Поняття про вербальні та невербальні форми мислення, їх зміст. Індивідуальні мислительні якості людини. Поняття про інтелект. Роль мислення в інтелектуальній діяльності людини.

Поняття про мову та мовлення як психологічні категорії. Функції мови та мовлення в психічній діяльності людини. Види мовлення та їх характеристика. Розвиток мовлення в процесі формування особистості.

Поняття про уяву як специфічний пізнавальний процес, її функції. Види уяви та їх характеристика. Механізми створення нових образів уявою. Роль уяви в творчій діяльності людини.

Поняття про волю як психологічну категорію, її функції в психічній діяльності людини. Філософські та фізіологічні основи вольової регуляції. Аналіз вольових дій. Вольові якості особистості.

Поняття про афективну сферу психіки, її функції для особистості. Позитивні та негативні наслідки дії афективного простору особистості. Взаємозв'язок афективної сфери з іншими проявами психіки людини. Емоції та почуття, їх диференціація. Фізіологічні основи переживання емоцій та почуттів, їх вісцеральні та експресивні прояви. Види емоцій та почуттів: альтернативні класифікації. Характеристика типових емоційних станів людини. Поняття афективної культури особистості, її виховання.

Диференціація та співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність». Альтернативні підходи до тлумачення поняття особистості у психології. Психологічна структура особистості, її релятивізм та функціональне призначення. Зміст структури особистості за А.В.Петровським та К.К.Платоновим. Аналіз факторів формування особистості в онтогенезі. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціальної взаємодії. Поняття про соціальні ролі особистості, характеристика їх ознак та видів.

Поняття про самосвідомість. Функції самосвідомості в психічній діяльності людини. Структура самосвідомості. Образ «Я» – центральний компонент структури самосвідомості, його зміст та вияви. Рефлексія як механізм самоусвідомлення та самоаналізу. Самооцінка, її види та механізми формування. Проблема впливу самооцінки на психічне здоров'я особистості. Поняття про рівень домагань. Психологічний захист, його зміст та призначення. Робота конструктивних та деструктивних механізмів психологічного захисту.

Поняття про характер як психічну властивість особистості. Огляд історії розвитку характерологічних вчень. Фізіологічні основи формування та вияву характеру. Місце характеру в загальній структурі особистості, його зв'язок з темпераментом. Структура рис характеру. Проблема співвідношення індивідуального та типового у характері. Поняття акцентуації рис характеру. Механізми формування характеру в онтогенезі. Поняття національного характеру.

Вікова психологія як наука, її предмет та завдання. Місце вікової психології в системі психологічних знань, її зв'язки з іншими науками. Історія виникнення та становлення вікової психології. Структура вікової психології. Поняття про психічний розвиток людини та його особливості. Взаємозв'язок психічного розвитку індивіда та формування його особистості. Характеристика показників психічного розвитку. Вікові й індивідуальні

особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Адекватні та неадекватні особливості психічного розвитку. Поняття про сенситивні періоди розвитку психіки, їх значення та критерії вияву. Концепції психічного розвитку людини

Вікова періодизація психічного розвитку людини. Поняття про психологічний вік людини, його співвідношення з хронологічним віком. Діагностика психологічного віку особистості. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку людини: методологічний, хронологічний та етнічний аспекти. Сучасна вікова періодизація психічного розвитку людини. Аналіз критеріїв здійснення вікової періодизації психічного розвитку – соціальної ситуації розвитку, психічних суперечностей, провідної діяльності та психічних новоутворень.

Психологія раннього та дошкільного дитинства. Пренатальний період як базовий для зародження психіки дитини. Психологічні особливості новонародженого. Психічний розвиток дитини першого року життя. Ранній вік як етап онтогенезу людини, розгляд його значення у становленні особистості базовими психологічними концепціями. Фізичні надбання дитини раннього віку та їх вплив на розвиток психіки. Соціальна ситуація розвитку переддошкільника. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна в ранньому віці, її динаміка. Формування психічних новоутворень пізнавальної та особистісної сфер в ранньому віковому періоді. Розвиток мовлення переддошкільника. Дошкільний період як етап онтогенезу людини, його внесок у психічний розвиток. Аналіз соціальної ситуації розвитку дитини 3-6 років життя. Значення відвідування дитячого садка для соціалізації дитини. Ігрова діяльність – провідна для психічного розвитку дошкільника, її функції та динаміка. Зміст та механізми формування психічних новоутворень дошкільняти. Розвиток мовлення дитини в дошкільному віці.

Психічний розвиток молодших школярів. Вплив фізичного розвитку молодшого школяра на його психіку. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи, детермінанти формування внутрішньої позиції школяра. Специфіка спілкування молодших школярів з вчителями. Вплив комунікативного стилю педагога на адаптацію дитини до шкільного середовища. Розгортання взаємин учня з однокласниками, формування статусу в класному колективі. Зміни змісту та форм спілкування дитини з батьками. Проблема «учнівського егоїзму», її причини та вияви. Психолого-педагогічні умови адаптації першокласника до умов шкільного навчання. Початкова шкільна дезадаптація: ознаки, вияви та способи корекції. Характеристика учіння як провідної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Структура учіння молодших школярів, динаміка навчальної мотивації. Психологічні причини неуспішності учнів початкової школи.

Психічний розвиток підлітків. Специфіка підліткового віку в онтогенезі людини. Особливості фізичного та фізіологічного розвитку підлітка та їх вплив на розвиток психіки. Аналіз соціальної ситуації розвитку учня основної школи. Типові психічні суперечності віку. Проблема взаємин

підлітків з дорослими, специфіка спілкування підлітків з батьками. Підліткова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи корекції. Специфіка провідної діяльності підліткового віку: альтернативні наукові підходи. Спілкування підлітків з ровесниками, формування та вияви почуття дорослості. Зміни в учінні підлітка, динаміка мотивації учіння в основній школі. Психологічні детермінанти низької успішності учнів основної школи. Резерви пізнавальних можливостей підлітків та способи їх ефективного використання вчителем. Розвиток мовлення в підлітковому віці.

Психологічні особливості юнацтва. Юність як етап онтогенезу, її загальне функціональне призначення. Загальні соціальні та психологічні особливості юнацького віку. Альтернативні моделі соціального статусу юнаків, їх вплив на психіку. Характеристика систем спілкування юнаків з дорослими: проблема конфлікту поколінь і налагодження міжпоколінної наступності. Вияви та спричиненість юнацького максималізму та егоцентризму. Особливості спілкування юнаків з ровесниками, становлення дружби та кохання. Учбово-професійна діяльність як провідна для юнацького віку. Зміни інтелекту, формування індивідуального стилю інтелектуальної діяльності. Становлення особистості юнаків і дівчат. Формування самовизначення як центрального психічного новоутворення віку. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання.

Рекомендована література

1. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
2. Загальна психологія: підручник для студ. вищ. навч. закладів / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук ін.; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: Каравела, 2011. – 464 с.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посіб. – 2-ге вид., допов. / М'ясоїд П.А. – К.: Вища шк., 2001. – 487 с.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посібник / С.Д. Максименко. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. – 222 с.
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с.
6. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 346 с.

ВСТУП ДО ЛОГОПЕДІЇ

Логопедія як наука про розлади мовлення, про методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Значення терміну “логопедії”. Об’єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Загальнодидактичні і спеціальні принципи навчання, методи логопедії. Логопедичні форми впливу. Зв’язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії.

Теорія мовлення і мовленнєвої діяльності як психологічне підґрунтя логопедії: види реалізації мовлення та мовленнєвої діяльності, мовлення у контексті психічного розвитку організму дитини, поліфункціональний характер мовлення, сутність та співвідношення понять «мова» та «мовлення», поняття про механізм мовленнєвої здатності, форми мовлення, основні аспекти звичайного мовленнєвого розвитку, вплив мовлення на психічний розвиток дитячого організму.

Уявлення про фонологічну систему мови, вчення про складну структуру мовленнєвої діяльності та процес породження мовленнєвого висловлювання як лінгвістичне підґрунтя логопедії: поняття про сукупність фонем певної мови в їхніх взаємозв'язках, основні фази у контексті структури мовленнєвої діяльності, модель формування мовленнєвого висловлювання, сутність структурного, функціонального та когнітивного аспектів мовленнєвої діяльності.

Акт мовлення – узгоджена робота системи органів (центральна та периферична частини мовленнєвого апарату). Онтогенез мовлення у контексті психомоторного розвитку організму дитини.

Періоди розвитку дитини. Характеристика сенсомоторного, інтелектуального, емоційно-соціального розвитку, ігрової діяльності дитини у контексті становлення мовленнєвої функції.

Причини мовленнєвих порушень (біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні). Розмежування «первинних» мовленнєвих порушень, спричинених ураженням або дисфункцією мовленнєвих механізмів, від «вторинних», які спостерігаються у дітей з порушеннями інтелекту, сенсорної сфери тощо. Короткі відомості про поширеність мовленнєвих порушень.

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву порушення в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини.

Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів порушення звуковимови. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Своєрідність вимови звуків у контексті аномалій будови артикуляційного апарату.

Загальна характеристика та класифікація фонем української мови. Акустико-артикуляційна характеристика звуків. Механізм їх утворення. Аналіз логопедичних профілів звуків при нормованій вимові.

Сутність психолінгвістичного підходу та його значення для організації процедури обстеження. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: формування первинних вимовних умінь та навичок, постановки звуків і їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення.

Структура логопедичних занять при дислалії. Використання вербального матеріалу, ігор, наочності, технічних засобів навчання, ритміки.

Змістовна характеристика основних етапів логопедичної роботи при дислалії. Важливість підготовчого етапу: формування первинних умінь і навичок, підготовка артикуляційного апарату до постановки звуку, формування мовленнєвого дихання, нормалізація тону артикуляційних м'язів.

Артикуляційно-акустична характеристика голосних звуків (а; о; у; е; и; і). Механізм утворення голосних звуків. Види недоліків вимови голосних звуків. Методика подолання порушень вимови голосних звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика свистячих звуків (с; с'; з; з'). Механізм їх утворення. Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення шиплячих звуків (ш; ж; ч; щ). Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення африкатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж). Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків. Різновиди сигматизмів та парасигматизмів. Методика подолання недоліків вимови свистячих та шиплячих звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та механізм їх утворення. Недоліки вимови сонорних звуків (види йтоцизмів і парайотоцизмів, ламбдацизмів і параламбдацизмів, ротацизмів і параротацизмів). Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового (г) та механізм їх утворення. Недоліки вимови даних звуків. Методика подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Порушення оглушення і одзвінчення приголосних звуків і методика їх подолання.

Рекомендована література

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підруч. / За ред. А.М. Богуш. К.: Вища школа, 2007. 542 с.
2. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.
3. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. М.: Просвещение, 1981. 112 с.
4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови: навч.-метод. посіб. К: ВД «Слово», 2013. 285 с.
5. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.

6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. К.: ИСДО, 1995.
7. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»/ В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 384 с.
8. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. М.: Просвещение, 1987.